

Till: Justitiedepartementet
Diarienummer: Ju2023/02590
Remissyttrande från: Sveriges Kvinnoorganisationer
Datum och ort: 2024-03-14, Stockholm

Sveriges Kvinnoorganisationers remissvar på *Ett starkare straffrättsligt skydd – mot sexuella kränkningar, bedrägerier i vissa fall och brott med hatmotiv avseende kön (SOU 2023:80)*

Sammanfattande kommentar:

Sveriges Kvinnoorganisationer är positiva till flera av utredningens förslag, dock menar vi till skillnad från utredningen att koppleribrottet bör undantas från kravet på dubbel straffbarhet i 2 kap. 5 § brottsbalken. Många av förslagen innebär viktiga steg i rätt riktning, men vi hade gärna sett att utredningen gått ännu längre. Vi efterlyser också ett ökat brottsofferfokus i utredningen. Vi är även mycket kritiska till utredningens beskrivningar av vad de menar är 'laglig, traditionell pornografi'.

En viktig slutsats vi drar efter att läsa denna utredning är att den visar på brister i nuvarande lagstiftning vad gäller att skydda kvinnor och flickor mot att utsättas i pornografiproduktion. Det framgår att utredningen hade behövt ha möjligheter att föreslå lagstiftning som kräver en grundligare ansats och fångar helheten av det kommersialiserade sexuella förtrycket av kvinnor, vilket både pornografi och prostitution är en del av. Det behövs en ordentlig översyn av möjlig lagstiftning kring både pornografi och prostitution, för att verkligen komma åt de brott som sker i verkligheten – i verkligheten är porr och prostitution två sidor av samma mynt, den enda skillnaden är kameran¹. En sådan grundligare översyn behöver utgå från kvinnors fri- och rättigheter och ha ett tydligt brottsofferperspektiv. Svensk lag måste skydda kvinnor från sexhandeln, och vara utformad med hänsyn till kvinnors fri- och rättigheter.

¹ Farley, Melissa et. al., "Pornography Production Harm in Sweden: Filmed Prostitution is Inseparable from Non-Filmed Prostitution", <https://prostitutionresearch.com> 17/10-23

3 Ett förstärkt straffrättsligt skydd mot sexuella kränkningar?

3.12 Det straffbara området för våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn bör utvidgas

Vi tillstyrker förslaget att utvidga bestämmelsen i 6 kap. 4 § BrB om våldtäkt mot barn till att även omfatta gärningar där någon utnyttjar att ett barn under 18 år har en nedsatt förmåga att värna sin sexuella integritet. Vi tillstyrker även förslaget till den nya punkten i bestämmelsen i 6 kap. 4 § BrB som gäller sexuellt övergrepp mot barn och innebär att hänvisningen i första stycket till 4 § andra stycket även omfattar denna utvidgning. Vi instämmer i utredningens bedömning att skyddet för barn 15–17 år behöver stärkas, och ser detta förslag som ett steg på vägen mot ett starkare skydd för denna sårbara grupp. Vi är dock kritiska till att förslaget ställer krav på orsakssamband mellan bristen på förmågan att värna sin sexuella integritet och deltagandet i den sexuella handlingen. Detta menar vi riskerar att lägga en hårdare bevisbörda på målsägande, som redan lär befinna sig i en särskilt utsatt situation med tanke på att dennes förmåga att värna sin integritet bedöms vara nedsatt. Kravet riskerar även att fästa fokus vid gärningsmannens uppsåt för brottet, vilket kan vara svårbevisat. Fokus bör ligga på gärningsmannens handlingar, att denne utnyttjat barnets utsatta situation, snarare än uppsåt. Vi anser således att det inte ska råda ett krav på orsakssamband mellan barnets nedsatta förmåga att värna sin sexuella integritet och deltagandet i den sexuella handlingen.

Sveriges Kvinnoorganisationer anser därutöver att hänsyn till ett offers förmåga att värna sin sexuella integritet även ska gälla myndiga offer för våldtäkt. Alltså, att även bestämmelsen i 6 kap. 1§ BrB om våldtäkt bör utvidgas på detta sätt. En nedsatt förmåga att värna sin sexuella integritet på grund av till exempel missbruk eller funktionsnedsättning försvinner inte bara för att offret fyllt 18 år. Även enligt lagen myndiga personer med nedsatt förmåga att värna sin sexuella integritet bör erhålla detta stärkta rättsliga skydd, och därför menar vi att denna utvidgning även bör gälla det ordinarie våldtäktsbrottet. Detta är ett exempel på hur utredningen på ett bredare sätt kunnat anlägga ett brottsofferperspektiv.

Sveriges Kvinnoorganisationer tillstyrker även förslaget om att behålla bestämmelsen i 6 kap. 9 § brottsbalken om utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, dock behövs en kraftig straffskärpning så att brottet likställs med grov våldtäkt av barn. Vi är starkt kritiska till att utredningen motiverar att brottet behålls med att detta brott blir tillämpligt i de fall där *“det inte är bevisat att en nedsatt förmåga att värna den sexuella integriteten har förelegat och utnyttjats”* och *“barnet har deltagit i den sexuella handlingen frivilligt”*. Det är oförsvarligt att utredningen använder sig av formuleringen att barn *“frivilligt”* kan delta i en sexuell handling mot ersättning, och att detta därmed inte ses som ett likvärdigt brott som när en gärningsman utnyttjar en auktoritetsposition för att förmå barnet att företa eller tåla den sexuella handlingen. En betalning skapar en auktoritets- och en beroendesituation som självklart, per automatik, ger barnet en nedsatt förmåga att värna sin sexuella integritet. Vad är pengar om inte auktoritet och ett maktmedel? Det står till och med i utredningen att Brå konstaterat att gärningspersonen i någon mån *alltid* ägnar sig åt manipulation och förskjutning av barnens gränser i fall av utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. Att bli manipulerad och få sina gränser förskjutna kan aldrig ses som att delta frivilligt.

Sveriges Kvinnoorganisationer anser att utnyttjande genom köp av sexuell handling och våldtäkt är brott som kan ha olika karaktär och att det därför finns anledning att behålla brottsbeteckningen 'utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling'. Att vi instämmer i att bestämmelsen bör behållas innebär dock inte att vi ser det som ett mindre allvarligt brott, eller att barn kan delta 'frivilligt' i prostitution. Att bli utnyttjad genom köp av sexuell handling innebär en annan sorts, kommersialiserad, utsatthet, som leder till stort lidande för den som utsätts. Detta kan illustreras med att personer som utsatts i prostitution lider av PTSD i mycket hög utsträckning.² Därför bör brottet utnyttjande av barn genom sexuell handling behållas men med en kraftig straffskärpning, så att det hamnar på samma straffskala som grov våldtäkt mot barn, det vill säga minst 5 års fängelse. Att vi idag har så oerhört låga straff för att köpa sex av barn, det vill säga minst 6 månaders fängelse, är oacceptabelt.

Vi delar utredningens bedömning att många utnyttjanden av barn genom köp av sexuell handling kommer kunna falla under den utvidgade bestämmelsen om våldtäkt mot barn, samt att detta är önskvärt. Dock framgår det i utredningen att det enligt Brå är ovanligt att våldtäktslagstiftningen prövas i fall av utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, trots att det ofta förekommer försvårande omständigheter såsom stor åldersskillnad, beroendeställning och psykisk ohälsa. I utredningen framgår även att barnrättsorganisationer och anställda på Jämställdhetsmyndigheten menar att brottet utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling bör inkorporeras i brottet våldtäkt mot barn. Detta visar på brottets allvarsgrad, att det är ett brott likvärdigt våldtäkt. Därför är en straffskärpning av detta brott av högsta vikt, så att straffskalan blir proportionerlig för brottets allvar.

Att utredningen använder sig av formuleringen att barn mot ersättning ibland 'deltar i den sexuella handlingen frivilligt' visar på en trivialisering av sexköpsbrottet. Den svenska sexköpslagen ser ut som den gör på grund av förståelsen att den som mot ersättning förmås delta i en sexuell handling befinner sig i en särskilt utsatt situation. Den förståelsen måste självklart även gälla när vi talar om barn, som dessutom är särskilt utsatta i egenskap av ung ålder. Ett barn kan aldrig frivilligt samtycka till att bli köpt, och det är av yttersta vikt att lagstiftningen speglar detta.

Dessutom, att utredningen nämner att övriga nordiska länder har separata bestämmelser om brott som motsvarar utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, och att dessa har lägre straffvärde än våldtäkt, är inte en godtagbar motivering till att brottet sexköp av barn bör ha ett lägre straffvärde i Sverige. Övriga nordiska länder är inte jämförbara vad gäller sexköpslagstiftningen då det enbart är Norge som har en liknande lag som Sverige. I Danmark och Finland ser rättsväsendet inte lika hårt på prostitution som här i Sverige, och därför kan man inte rakt av jämföra de nordiska ländernas lagstiftning på detta område. Sverige bör fortsätta vara ett föregångsland och tydligt markera att vi är på de utsattas sida i sexhandeln, både när det gäller barn och vuxna.

Därför anser vi även att det bör ske en kraftig straffskärpning för sexköp av vuxna, för att markera brottets allvar och hur skadligt det är både för de personer som utsätts men även för jämställdheten mellan män och kvinnor. Sveriges Kvinnoorganisationer anser att sexköp bör göras till artbrott för att

² Farley, Melissa (2003), Prostitution and the Invisibility of Harm, *Women & Therapy* 26(3-4):247-280
DOI:10.1300/J015v26n03_06

visa brottets allvar och se till att fängelse som påföljd blir standard, så som ju också var avsikten när straffskalan för brottet skärptes 2022.

Utöver detta så tillstyrker Sveriges kvinnoorganisationer utredningens förslag att subsidiaritetsklausulen tas bort, så att brottet utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling kan konkurrera med 6 kap. §§ 1–8 BrB.

3.13 Det straffrättsliga skyddet vid köp av sexuella handlingar som utförs på distans

Vi tillstyrker förslaget att 6 kap. 11 och 12 §§ brottsbalken bör utvidgas till att omfatta sexuella tjänster som utförs på distans. Denna utvidgning förtydligar vad sexköp faktiskt är och att det även kan ske digitalt. Vi är även mycket positiva till att man ska kunna dömas för koppleri för sexuella tjänster som utförs på distans, samt för sexköp inom ramen för mera stadigvarande relationer på distans (till exempel i fall av sugardejting). Detta är ett sätt att uppdatera dessa lagar för att stärka skyddet online för de kvinnor som utnyttjas i prostitution och människohandel, nu när dessa brott i allt högre utsträckning flyttat in på den digitala arenan.

Vi är dock kritiska till att utredningen försöker dra en gräns mellan digitala sexköp och det de kallar för "den traditionella pornografin". De förklarar att de behöver dra en gräns eftersom deras uppdrag "*inte inkluderar att överväga något generellt förbud mot produktion eller köp av pornografi*". Att dra en skarp linje mellan pornografi och dokumenterade sexköp är dock fullständigt omöjligt, då det är två sidor av samma mynt. I verkligheten är så kallad 'traditionell pornografi' filmad prostitution.³ De som utsätts i produktionen av pornografi tillhör samma demografi som de som utsätts i prostitution – det vill säga framförallt socioekonomiskt utsatta tjejer och kvinnor, ofta tillhörande minoritetsgrupper och med erfarenheter av sexuella övergrepp i barndomen.⁴ Pornografin är enligt flera studier till och med skadligare än odokumenterad prostitution; att filmas samtidigt som man utsätts, och att detta material sedan sprids vidare till andra och lever vidare online, innebär ännu ett lager av utsatthet för dessa kvinnor.⁵

Vi ser att utredaren haft många begränsningar och gjort stora ansträngningar att formulera förslag för att inom de ramar som givits täppa till de hål som finns i lagstiftningen och ge de som utsätts i prostitution ett bättre rättsligt skydd. Utredningens resonemang visar dock att de slutsatser och förslag som lagts fram inte är tillräckliga; därför bör en ny utredning som även omfattar pornografin och dess allvarliga skadeverkningar tillsättas, annars kommer vi bara åt hälften av problemet med sexhandeln. En sådan fortsatt utredning måste baseras på all den forskning som finns om pornografin och dess skadeverkningar, som länge har visat på att det är ett förtryck som framförallt drabbar

³ Farley, Melissa et. al., "Pornography Production Harm in Sweden: Filmed Prostitution is Inseparable from Non-Filmed Prostitution", <https://prostitutionresearch.com/17/10-23>

⁴ Waltman, Max "Pornografi och mäns våld mot kvinnor", i samarbete med Unizon, i: "Porr och prostitution: en rapport om utsatthet och efterfrågan", Unizon, Stockholm 2016

⁵ Farley, Melissa et. al., "Pornography Production Harm in Sweden: Filmed Prostitution is Inseparable from Non-Filmed Prostitution", <https://prostitutionresearch.com/17/10-23>

kvinnor, och att kopplingarna till prostitution inte går att förneka. Ett brottsoffer- och könsmaktsperspektiv behöver anläggas.

Eftersom förslagen inte fångar helheten av sexhandeln kommer även lagändringarna att bli svåra att tillämpa, och en stor risk finns dessutom att förövare kommer att anpassa sig efter ändringarna så att deras förehavanden i rättslig mening ska klassas som 'pornografi' snarare än 'prostitution'. **Vi är därför starkt kritiska till att det vid brott begångna på distans krävs att det huvudsakliga syftet är att den sexuella handlingen ska visas för gärningsmannen.** Vi reagerar starkt mot utredningens resonemang att man från fall till fall kommer skilja på vad som är prostitution och vad som är pornografi genom att slå fast skildringens *huvudsyfte*. Man ska alltså bedöma om syftet är att skildringen ska tillhandahållas för allmänheten eller ej - om huvudsyftet är att den ska visas för allmänheten så är det pornografi, och täcks därmed inte av utredningens lagförslag. Detta resonemang visar på en total avsaknad av brottsofferperspektiv för de kvinnor som utsätts. Ska förövare kunna komma undan rättsliga påföljder genom att se till att huvudsyftet med skildringen bedöms vara att den ska spridas? Ska en förövare ha större chans att slippa straff ju fler han sprider skildringarna till? Vår farhåga är att detta resonemang kan läsas som en uppmuntran för gärningspersoner att sprida dokumenterade sexköp till en större allmänhet, för att enklare undvika rättsliga påföljder. Att sexköpare dokumenterar och sprider filmer eller bilder på sexköpet är redan vanligt och måste motverkas snarare än legitimeras, eftersom spridandet innebär ett större lidande för den som mot ersättning deltagit i de sexuella handlingarna. För den som utsätts är det självklart värre ifall en skildring sprids till allmänheten än ifall den enbart stannar i en gärningspersons ägo. Personer från porrindustrin i Sverige vittnar om just hur spridningen av materialet gör deras lidande värre.⁶ Spridningens skadeverkningar bör därför självklart avspeglas i brottsbalken.

Många köp av digitala sexuella handlingar sker dessutom idag på forum såsom Onlyfans, där följare betalar för att ta del av skildringarna. Dessa forum riktar aktivt in sig på att rekrytera unga kvinnor, som vittnar om att de ofta pressas att lägga upp mer material och med allt mer extremt innehåll, för att detta drar in mer pengar till det bakomliggande företaget.⁷ För att vara lönsamt lär en skildring behöva köpas av många följare - kommer då huvudsyftet med skildringarna bedömas vara att de ska tillhandahållas allmänheten? I sådana fall sviker vi de kvinnor som utnyttjas av dessa plattformar.

Utredningen nämner dessutom "laglig pornografi" på flera ställen; där vill vi poängtera att det som ofta benämns som laglig pornografi i själva verket inte är det. I 88% av mainstreampornografien förekommer våld såsom till exempel slag och stryptag, och detta våld riktas nästan alltid mot kvinnor och utförs av män.⁸ Majoriteten av pornografien bör således falla in under brottet olaga våldsskildring, och därmed knappast ses som 'laglig'.

Vi ser det ändå som positivt att utredningen har synliggjort de begränsningar som finns i lagstiftningen för möjligheterna att komma åt köp av sexuella handlingar som sker på distans eller dokumenteras.

⁶ Farley, Melissa et. al., "Pornography Production Harm in Sweden: Filmed Prostitution is Inseparable from Non-Filmed Prostitution", <https://prostitutionresearch.com> 17/10-23

⁷ Donevan, Meghan, "Syns man inte, finns man inte – en inblick i den svenska porrindustrin" Talita 2019

⁸ Bridges, Ana J. et al, "Aggression and Sexual Behavior in Best-Selling Pornography Videos: A Content Analysis Update", Violence Against Women Volume 16, Issue 10, 2010

Den synliggör hur lagstiftningen inte hänger med i utvecklingen av hur det sexuella våldet mot kvinnor har utvecklats och tagit nya former.

Vi rekommenderar därför att det tillsätts en ny utredning som kan lämna förslag på hur även dokumenterade sexköp som sprids till allmänheten kan kriminaliseras. Det behövs en utredning som omfattar hela sexindustrin, det vill säga både prostitution och pornografi, för att ta fram lagförslag som skyddar även de som utsätts inom pornografiproduktion.

Sveriges Kvinnoorganisationer tillstyrker att brottsbeteckningen i 11 § ändras till *köp av sexuell handling* i stället för *köp av sexuell tjänst*. Vi är positiva till att samma begrepp används i lagstiftningen för både barn och vuxna, då det är konsekvent och ger en sammanhållen bild av dessa brott och deras allvarlighetsgrad. Att använda begreppet 'handling' istället för 'tjänst' klargör också att prostitution inte är ett yrke, vilket begreppet 'tjänst' kan antyda. Begreppet 'handling' tydliggör även att brottet omfattar fall där den som betalar inte själv deltar, till exempel fall där denne förmår någon att utföra onani mot betalning. Begreppet 'tjänst' kan antyda att det är en tjänst som ska utföras 'på' den som betalar, och därför är begreppet 'handling' att föredra.

3.14 Det straffrättsliga skyddet vid koppleribrott begångna från utlandet

Sveriges Kvinnoorganisationer avstyrker förslaget att koppleribrottet inte undantas från kravet på dubbel straffbarhet i 2 kap. 5 § brottsbalken. För att bekämpa handeln med kvinnors och flickors kroppar behöver både koppleri- och sexköpsbrott undantas från kravet om dubbel straffbarhet.

Att utredningen motiverar detta förslag med att det saknas en internationell samsyn kring kriminalisering av koppleri är inte ett godtagbart argument. Även om det inte finns en internationell samsyn bör Sverige återigen leda med att vara ett föregångsland vad gäller rättsskydd för personer som utsätts i prostitution, på samma sätt som med vår banbrytande sexköpslag som nu alltfler länder tar efter. Om vi ser till att förbjuda koppleri helt för svenska medborgare och på den svenska marknaden, även i de fall en webbsida administreras från utlandet, skulle det sända tydliga signaler att vi som land inte tolererar denna typ av handel med kvinnors kroppar. Dessutom, angående risken som utredningen tar upp att *"utomlands bosatta individer som inte har någon personlig anknytning till Sverige är omedvetna om att verksamhet med eskortsidor eller liknande är straffbart som koppleri här"*, så anser vi att om man riktar sig mot en svensk marknad måste man ha skaffat sig kunskap om det regelverk som gäller här.

Majoriteten av svenska mäns sexköp sker utomlands, vilket framgår i utredningen. På samma sätt som skett i Norge bör Sverige därför införa lagstiftning som förbjuder att svenska medborgare köper sex utomlands. Om Sverige på allvar vill motarbeta handeln med kvinnors och flickors kroppar måste både sexköpsbrottet och koppleribrottet undantas från kravet på dubbel straffbarhet. Sverige måste stå upp för alla kvinnors rätt att inte bli köpta och sålda i den globala sexhandeln, oavsett vilket land de kommer ifrån, och för att deras förövare ska hållas ansvariga oavsett var i världen de befinner sig.

3.15 Bör brottsbeteckningen barnpornografibrott förändras?

Vi tillstyrker att brottsbeteckningarna barnpornografibrott och grovt barnpornografibrott inte ändras. Dessa beteckningar är tydliga och går i linje med den kunskapsbaserade synen på pornografi

som filmade sexuella övergrepp. Att övrig pornografi skulle vara *“lagliga bilder på vuxna personer som deltagit frivilligt i framställningen”*, som utredningen skriver, är inte en bild av verkligheten som vi delar. En majoritet av dagens mainstreampornografi innehåller skildringar av sexuellt våld och/eller tvång⁹, och är således inte laglig utan är material som innefattas i brottet olaga våldsskildring, BrB 16 kap §10c. Våldet i porren utövas i en överväldigande majoritet av fallen av män, och riktas mot kvinnor¹⁰. Pornografi är klart och tydligt ett uttryck för mäns våld mot kvinnor och barn, och det är filmade sexuella övergrepp både när det är barn och vuxna som utsätts.

En följd av att ta bort terminologin pornografi kopplat till barn, men behålla den kopplat till vuxna, skulle innebära att det våld som vuxna kvinnor utsätts för i pornografien legitimeras. Vi är därför positiva till att brottsbeteckningarna barnpornografibrott och grovt barnpornografibrott inte ändras, men mycket kritiska till utredningens beskrivning av pornografi som skildrar vuxna.

4 En ny straffskärpningsgrund för brott med hatmotiv med avseende på kön?

4.10.1 Motiv med avseende på kön bör läggas till i straffskärpningsbestämmelsen i 29 kap. 2 § 7 brottsbalken

Vi tillstyrker förslaget att lägga till kön som grund för hatbrott. Vi delar utredningens syn på hur utbredd hat och hot mot kvinnor är, i synnerhet i offentligheten och online, samt att hat mot kvinnor och tjejer väldigt ofta är sexualiserat och utövas mot kvinnor *för att de är kvinnor*.

Vi vill även ta upp hur alla sexualbrott mot kvinnor i princip är hatbrott. Våldtäkter och andra former av sexuella övergrepp drabbar primärt kvinnor och flickor, och dessa brott sätter skräck i hela gruppen kvinnor och begränsar vårt livsutrymme och delaktigheten i det offentliga rummet. Även våldsbrott som kvinnofridskränkning och misshandel i nära relation eller vid separation är brott som framförallt begås av män, mot kvinnor. Denna typ av våld är ett könat våld. Precis som hat och hot online begränsar kvinnors livsutrymme och demokratiska deltagande, som utredningen framhåller, så begränsar detta könade våld kvinnors liv. Därför bör denna typ av brott i regel klassas som hatbrott mot kvinnor.

Vi anser dock inte att hatbrottsgrunden kön bör vara könsneutral, utan att det ska vara just könet *kvinn* som bör läggas till som grund för hatbrott. Män blir inte utsatta för hatbrott i egenskap av deras kön, utan det är *kvinnohatet* som är ett allvarligt samhällsproblem. Det är inte alla hatbrottsgrunder som är neutrala såsom ‘sexuell läggning’, utan till exempel *trobekännelse* är ett begrepp som omfattar enbart de individer som faktiskt är religiösa, det vill säga bekänner sig till en tro. Den kan således inte sägas omfatta ateister eller agnostiker – vilket ju är i sin ordning eftersom dessa i Sverige heller inte utsätts för hatbrott på grund av deras grupptillhörighet. På samma sätt bör det vara könet *kvinn* som läggs till som grund för hatbrott, eftersom män inte utsätts för hatbrott i egenskap av deras kön.

⁹ Bridges, Ana J. et al, “Aggression and Sexual Behavior in Best-Selling Pornography Videos: A Content Analysis Update”, Violence Against Women Volume 16, Issue 10, 2010

¹⁰ Bridges, Ana J. et al, “Aggression and Sexual Behavior in Best-Selling Pornography Videos: A Content Analysis Update”, Violence Against Women Volume 16, Issue 10, 2010

Ifall det motiv som läggs till blir begreppet *kön*, menar vi att det bör förtydligas i propositionen att de som i en överväldigande majoritet av fallen utsätts för denna typ av hatbrott är kvinnor, och inte män.

Vi delar utredningens bedömning att detta förslag kommer kräva informationsinsatser riktade till rättsväsendets myndigheter. Om kön läggs till i hatbrottslagstiftningen måste polis och rättsväsende utbildas i hur hat mot kvinnor ser ut, samt hur utbrett och normaliserat det är. Om polisen och domstolar ska kunna bedöma gärningsmannens motiv från fall till fall krävs kunskap om hur misogyni tar sig uttryck samt hur normaliserat det är och hur det påverkar kvinnor om grupp. Annars kommer lagen bli tandlös. Det är viktigt att informationsinsatser även omfattar vad som menas med *motiv* med avseende på kön. Till exempel bör insatserna ta upp användandet av kvinnohatiska skällsord som exempelvis 'fitta', 'hora', 'bitch', 'slampa' eller 'luder', vilket kan jämföras med till exempel 'jävla bög' som utredningen använder i exempelfall av hatbrott. Dessutom bör motiv såsom att ha hämtat inspiration från pornografi ('jag såg det i porren'), eller att på annat sätt visat misogyniska åsikter eller en vilja att ha/få kontroll över kvinnor anses vara straffskärpande enligt denna grund, till exempel om detta uttrycks under en våldtäkt, olaga hot, misshandel etc.

4.10.2 Begreppet könsöverskridande identitet eller uttryck i 29 kap. 2 § 7 brottbalken bör ersättas med könsidentitet eller könsuttryck

Vi är kritiska till att grunden *könsöverskridande identitet eller uttryck* bör ändras till *könsidentitet eller könsuttryck*. Vi anser att terminologin bör vara densamma som i diskrimineringslagen, för att undvika förvirring och att de två grunderna blandas ihop. Vi instämmer dessutom i utredningens resonemang kring att avsaknaden av en tydlig skiljelinje mellan grunderna kön och könsidentitet/könsuttryck kan innebära att det blir svårare att föra uppdelad statistik över könsrelaterade hatbrott och hatbrott mot transpersoner. Hatbrott mot kvinnor kan nämligen också sägas vara ett hatbrott mot kvinnors könsuttryck. I utredningen definieras könsuttryck som "*hur det sociala könet kommer till uttryck, exempelvis med kläder, kroppsspråk, smink eller frisyra*". Detta menar vi är mycket svårt att skilja från samhällets könsroller, till exempel den kvinnliga könsrollen. Därmed kan det tvistas om vad som faktiskt var grund för hatbrottet, ifall begreppet ändras till 'könsidentitet eller könsuttryck'. Det är av högsta vikt, både för kvinnor och transpersoner, att statistik kring denna typ av brott blir tydlig och rättvisande. **Därför krävs ett tydliggörande kring vad som skiljer de olika hatbrottsgrunderna åt, innan en eventuell ändring sker.**